

ressò mont-roigenc

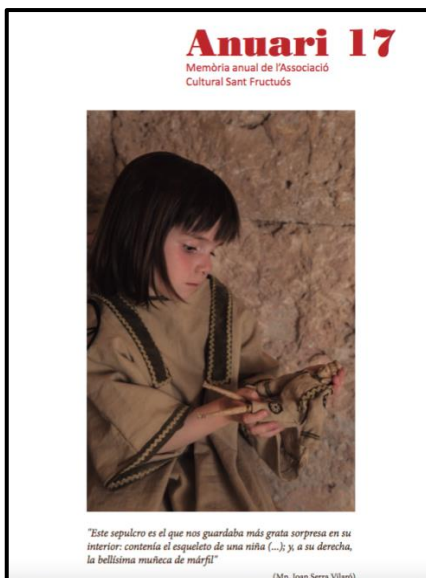
ELS MURALS DE SANT FRUCTUÓS A MONT-ROIG DEL CAMP

Eduard Boada i Aragonès

19-06-2018

(L'historiador mont-roigenc Eduard Boada ha escrit una col·laboració en "L'Anuari 2017. Memòria anual de l'Associació Cultural Sant Fructuós" de Tarragona, editat per dita associació. Es tracta de 4 pàgines que versen sobre les pintures murals pintades pel targarí Jaume Minguella als anys seixanta, en la nostra església parroquial. Pel seu interès us volem fer participar en aquest treball de l'Eduard que creiem molt interessant. **Redacció de Ressò**).

La idea de la construcció de l'Església Nova de Sant Miquel de Mont-roig del Camp es va anar debatent al poble el darrer quart del segle XVIII ja que l'església parroquial havia quedat petita degut a un increment de la població. La incomoditat dels feligresos arribava a cotes insuportables a l'estiu, segons explica un document de l'època: *"se sufocan y pateixen un calor tan gran que alguns per subvenirlos bascas y altres accidents, se vehuen en la precisió de haversen d'eixir y tornarsen a sas casas antes de acabarse las sagradas funciones"*. L'Església Nova ocupa un lloc privilegiat del municipi, on durant l'edat mitjana s'alçà el castell. Amb el temps aquest espai donà pas a una zona d'edificis amb habitatges particulars i d'altres com ara la presó o les escoles. Les cases van començar a ser enderrocades el 1799, per aplanar el terreny i construir-hi l'Església Nova. La primera pedra es col·locà el 1801 i la construcció es feu amb moltes interrupcions fruit de la incidència de les guerres del Francès, Carlines i Civil.

Mont-roig va patir la persecució religiosa i aquesta afectà persones i patrimoni eclesiàstic de tota mena. Així el 25 de juliol de 1936 l'església parroquial – l'actual Església Vella– fou profanada i cremada. Acabada la Guerra Civil foren l'empeny i entusiasme de mossèn Gaietà Ivern i Orpinell els que motivaren al poble a continuar les obres de l'Església Nova, que s'acabà convertint en l'actual església parroquial. Mn. Gaietà Ivern fou rector de Mont-roig del 1931 al 1948.

Posteriorment, Mn. Josep Maria Franquet (1910-1971) fou nomenat rector de Mont-roig el 1959 i impulsà l'adequació de l'Església Nova. Va realitzar

l'encàrrec al pintor de Tàrrrega, Jaume Minguell i Miret (1922-1991), de les singulars pintures murals en fresc que per l'època en què es van pintar van ser molt avançades a nivell estilístic. L'artista pintà a Mont-roig gairebé deu anys –del 1962 al 1969–, tot i que amb alguna interrupció. Minguell va llogar un pis al carrer del Bisbe Macià 29, on s'hi instal·là amb la família. Treballà acompanyat de tres o quatre operaris segons el moment. En la darrera època combinà les feines a Mont-roig amb els frescs de la Diputació de Lleida. Josep Maria Franquet en tot moment va ser conscient del que

significaven els frescs de Mont-roig, de la seva modernitat, i estava orgullós de la ressonància que van arribar a tenir fora del poble.

Jaume Minguell comença a pintar frescs el 1947 a l'església de Santa Maria de Verdú, on el 1955 hi executaria la seva primera pintura mural al fresc. Sobretot va intervenir en edificis religiosos que havien patit danys durant la Guerra Civil. L'església de Mont-roig és l'espai on podem veure més murals de Minguell. Es tracta d'una església de grans dimensions, coneguda com la "Catedral del Baix Camp" i el treball de Jaume Minguell fou una intervenció integral a nivell de tres àmbits: l'altar major, la girola i les capelles. La seva obra mural és en tot moment molt acurada i diversa pel que fa a les temàtiques: Crist en majestat, Pentecosta, figures de l'Antic Testament, pares de l'Església, escenes del Nou Testament i, al portal d'accés lateral, una celebració de l'eucaristia envoltada d'escenes del món del treball amb ambients industrials i portuaris.

ELS FRESCS DE LA CAPELLA DEL SANTÍSSIM

Les dues pintures murals de sant Fructuós es troben als laterals de la capella del Santíssim, complementant el discurs iconogràfic del mural principal, dedicat a sant Pau. Com sabem encara no s'ha pogut verificar la presència de Pau a Tàrraco, però cal observar-la com una venerable tradició atenedible. L'apòstol és davant la platja per on hauria arribat –la del Miracle– enmig del tràfec de set mariners que desestiben àmfors de vi. El sant simbolitza l'inici de l'anunci de la paraula de Crist a la península Ibèrica, entre set mariners, un número que evoca els dies de la setmana i la unió perfecta entre allò el que és diví i allò que és humà.

Al fresc, la imatge central de Pau mostra dimensions considerables i centra la pintura de forma clara. Tot i amb això Jaume Minguell sap combinar una molt sostinguda tensió en diagonal cap a l'amfiteatre, lloc on serien martiritzats Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi: dues àmfors reforcen la direcció del braç esquerre del sant, que amb d'altres elements, com remos o les espatlles de dos mariners, apunten discretament cap al lloc on foren martiritzats Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi. Al fons, vegetació i una ciutat emmurallada ideal on no s'hi intueix moviment, ja que la vida és al mar.

Aquesta línia diagonal queda acompanyada amb el moviment de les barques del fons, que fa pensar en que transitem per una vida i un temps terrè que passen, i que en aquest cas no menarien a la conversió al cristianisme, ja que Tàrraco encara no hauria estat evangelitzada. Senzillament i sense plantejar-se gran cosa van a la seva: són les barques que avancen pel mar, per les rutines de les nostres vides, no necessàriament negatives. Fer un esment al sol que mostra una de les veles del vaixell que té darrere el sant. Aquest sol simbolitza la religió oficial de l'emperador, una religió que acabarà passant. El missatge salvífic de Crist –mitjançant la intercessió de Pau– es

fa present en la vida més quotidiana, impregnant de la llum pasqual tot el cicle de l'any, tots els moments de la vida.

SANT PAU

Pau apareix amb posat greu però no hieràtic, sortint de la barca que es descarregada i caminant per una passarel·la que mena a port, espai que físicament no era en aquesta zona però que evoca la seguretat de la salvació, la conversió a una nova fe que aplanava el camí a la pàtria celestial. Arribar a Déu des del treball quotidià i sense escarafalls, amb la presència de Déu a través de Fructuós. Un Déu que és fora d'aquest fresc. Sí, Crist transcendeix el fresc de Minguell de forma genial: és al sagrari, un sagrari real ubicat als peus del sant. Allí ens mena Fructuós, a la comunió amb Crist.

D'altra banda la figura Fructuós també ens ofereix una lectura en conjunció amb l'arena de la platja, que centra el camp nibat del sant i forma una creu.

És en aquest fresc principal on Jaume Minguell estampà la seva signatura, el que ens concreta la datació de l'obra. Hi llegim: "J. Minguell Miret. Año Jubileo Paulino. 1963-1964".

SANT FRUCTUÓS

El fresc, situat a l'esquerra del de sant Pau, ens mostra els instants previs al martiri del bisbe Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi. Els tres sants són ja a l'arena de l'amfiteatre condemnats a la *damnatio ad vivicomburium*, en el moment greu previ al martiri ordenat pel governador Emilià i que tingué lloc el 21 de gener de 259.

Jaume Minguell representa els tres màrtirs amb les vestimentes pròpies de bisbe i diaques per tal de facilitar una lectura del fresc. Fructuós subjecta el bàcul mostrant que és pastor del seu poble fins al final de la seva vida terrenal, amb la mà esquerra pren una petita creu, el que fa pensar que estem davant del moment en què, seguint les actes del martiri, Fructuós en actitud orant mostra una clara voluntat de catolicitat: "*Ara, em cal pregar per l'Església catòlica, estesa d'orient a occident*". Va ser una de les seves darreres paraules, no l'última.

Fem notar que tots tres van calçats. Ho remarco ja que segons les actes de martiri Fructuós es van descalçar abans de rebre la corona immarcescible del martiri. Sigui com sigui, les flames són a tocar dels peus dels tres protomàrtirs. Són unes flames petites, simbòliques, que no treuen protagonisme a la presència dels sants. De fet, en les actes el martiri es tracta de manera força breu.

SANT PRÒSPER

A l'esquerra de la capella, el fresc del martiri dels protomàrtirs té continuïtat amb el del trasllat de les seves relíquies. De l'època de la conquesta àrab de Tàrraco en tenim poca informació contrastada. Diversos autors a partir de Pons d'Icart (1572) han recollit la tradició llegendària segons la qual les relíquies de Fructuós, Auguri i Eulogi van ser

salvades –a les portes de la invasió àrab– juntament amb el tresor de l'Església de la Tarragona visigòtica, que inclouria l'Oracional de Verona. Aquesta *translatio* va ser feta per mar i sota el guiatge d'un àngel. Arribats a la costa de la Ligúria els exiliats tarragonins haurien vençut un drac i s'hi van instal·lar. Més tard es fundà a Camogli el monestir de San Fruttuoso di Capodimonte, on s'hi van custodiar les relíquies.

Al fresc hi apareix el bisbe sant Pròsper protagonitzant la *translatio* de les relíquies en una arqueta –on en català s'hi llegeix Sant Fructuós–. Acompanyen al bisbe onze membres del seu clergat i es dirigeixen a una barca que en part podem veure a la part inferior del fresc, per tant estarien fugint de Tarragona. D'aquests onze en podem identificar cinc sense vincular-los a cap figura en concret. Són els preveres Justí i Procopi i els diaques Pantaleó, Marcial i Jordi amb d'altres membres de l'Església de Tarragona.

Destacar la manera en que Minguell sap dotar de dinamisme aquest moment de la *translatio*, on hieratisme i moviment saben trobar-se en el punt just sobretot gràcies a les mirades i els caps dels

acompanyants de Pròsper, centrats en les relíquies de Fructuós. És un moment d'oració i el moment en què les relíquies i els seus custodis arriben en processó i es disposen a abandonar una ciutat que aviat caurà en mans àrabs.

A la part superior dels frescs de la capella hi ha tres medallons, el principal amb una tau envoltada de palmes del martiri i els altres dos amb una llàntia i les paraules *Sanctorum meritis i Inclita gaudia*, que formen part de l'inici de l'himne de vespres per als màrtirs del Breviari Romà.

La lectura que cal fer dels murals de la capella del Santíssim ha de ser unitària ja que fan referència al cristianisme primitiu a Tarragona i a la traçabilitat que la tradició ha volgut veure entre la vinguda de l'apòstol Pau i Fructuós, un bisbe segons el model paulí. Pau, Fructuós i Pròsper van patir els embats de la persecució del cristianisme, una persecució que actualment és ben palesa en el nostre segle XXI. La *religio illicita* que era el cristianisme de Fructuós ho és encara avui en algunes zones del món.

Bibliografia

AUTORS DIVERSOS. Les Actes del martiri de sant Fructuós, bisbe de Tarragona, i dels seus diaques sant Auguri i sant Eulogi. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat i INSAF, 2009.

BOADA I ARAGONÈS, Eduard. Mn. Franquet i els Fulls històrics de Mont-roig. Mont-roig: Centre d'Estudis Mont-rogens, 2008.

GAVALDÀ I RIBOT, Josep M. "La Carta de Pau als Filipencs i el relat de la Passio Fructuosi". A: GAVALDÀ, Josep M, Andreu MUÑOZ i Armand PUIG. (eds.). Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (segles I-VIII). Tarragona: Fundació Privada Liber i INSAF, 2010.

MINGUELL CARDENYES, Camil•la. "Jaume Miguell Miret (1922-1991). Aportació a la pintura mural catalana del segle XX". A: Urtx: revista cultural de l'Urgell, núm. 25. Tàrrrega, 2011, p. 91-99.

MIQUEL GARCIA, Josep. Murals. Pintures al fresc de Jaume Minguell Miret i Josep Minguell Cardenyas. El Vendrell: March Editor, 2009.

NOGUÉS I GRIFOLL, Baptista. Notícies històriques de Mont-roig del Camp. Tarragona: Ganzell, 2017.

PÉREZ MARTÍNEZ, Meritxell. Tarraco en la antiguedad tardía. Tarragona: Arola Editors, 2012.